

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben kassza kordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

Asszerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrségre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 3 fillér.

NAGYVÁRAD, február 18.

A Petőfi-ház.

Irta: Dr Ferencozi Zoltán.

A Petőfi-társaság még 1899-ben, a költő halála 50-ik évfordulója alkalmával elhatározta a Petőfi-ház alapítását. Ennek a gondolatnak akkor is tisztos multja volt; mert hiszen Török Árpád már 1881-ben a »Petőfi-ház indítványozója«-nak nevezte magát.

De az eszmének a szép multja mellett is (noha már egyszer, 1899-ben, az egész magyar sajtó foglalkozott vele) még sokan vannak olyanok, kik kétkedően kérdeik, hogy mi ezzel a cél? Pedig minő egyszerű a válasz: ugyanaz, ami egy szoborral és azonkívül még nagyon sok és lényegesen más egyéb.

Ugyanis mi a költő számára látható emléket akarunk állítani a Petőfi-házban, mert a tiszteletnek, a lelkesedésnek látható jelvényre van szüksége, mint a katonának a zászlóra, Krisztus követőjének a labaruncra, a hívőnek a templomra. Egy helyet akarunk, ahová, ha nem emelhetünk a sirja fölé mauzoleumot, az érte lelkesülő elzarándokolhasson és ott a költőre vonatkozó emlékek látása, közelsége által lelkét eltöltse azzal a tüzzel, mely a költő lelkében örök láng volt.

Ez akar lenni a Petőfi-ház, de több ennél, vagy még más is: az a hely, hol a költő életével és műveivel tudományosan lehet foglalkozni. Tehát ereklje és könyvtár egyszerre.

Ezért tehát ez a ház egyesíteni fogja mindazt, ami a költőről és költőtől hiteles emlékekben, kéziratokban még felkutatatható; összegyűjti mindazt, ami művei eredeti kiadásában, fordításaiban bármely nyelven föllelhető; egyesíteni fogja az összes rávonalkozó hazai és külföldi teljes irodalmat; végre mindazt, amit a képzőművészet és a műipar róla alkot.

Mindezzel társaságunk célja az, hogy Petőfivel oly tudományos módon foglalkozzék a hazai és külföldi irodalom, mint a franciák Molière-rel és két klasszikus drámairójukkal, a németek Goethe-vel, az olaszok Danteval, a németek és angolok Shakespear-rel, s a görög és római klasszikusokkal minden művelt nemzet.

Mi ezekhez képest a Petőfi-irodalommal csak a dolog kezdetén vagyunk. Hiszen a költőnek még teljesen megbízható kritikai kiadása sincs. Hol van aztán a Petőfi-filológia, műveinek aesthetikai, kritikai feldolgozása, belső életének, fejlődéseinek, lángeszének lehető hű és részletes rajza, úgy mint azt a kritikai irodalomtörténetírás mai fejlettsége megkívánja.

Mi bizony, mint afféle szónokolni szerető nemzet, amennyiben érte lelkesedtünk, első sorban főképp Petőfi-társatokban és tárcairodalmomban merítettük ki érdeklődésünket. A tudományos kutatás és elmerülés nyugodt, időt és kitaratást igénylő gondja nem igen vonzott, sőt akadnak és akadnak állandóan különös kedvvel gunyolódó cynikusok, akik (mert ez az egyetlen mód, ahogy érdeklődni birnak) sarkastikus gunynyal támadták és támadják azokat, kik az irodalomtörténelmi kritika mai egyetemes módszerével fordultak a költő életéhez és működéséhez, s akiket nemcsak a költő életének ugynevezet: külső érdekességei vonzanak, mert hiszen nem is ezek a legfontosabbak a költőben. Vegyük figyelembe, tesszem föl, csak azt, hogy Petőfi költészetéből a lírai költés egész aestetikája és filozófiája megírható, s belőle igazolható pl. Werner a lírai költésről szóló, ismert művének minden részlete, s még több is. Egészben ma is még igazak Török Árpád 1882-b n irt szavai, hogy műveit még nem tanulmányozták át, mert legalább is nem tanulmányoztuk elég gondal.

A Petőfi-ház csak az egész nemzet kollektív munkájának lehet eredménye. És bárha e szavak szétterjednének, bárha meghallnák az egész országban s mindenki, akinek e házba illő emléke, kéz-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A léghajózás mai állapota*.

Zeppelin gróf és az amerikai Wright testvérek sikerei ismét magukra vonták egvidőre a figyelmet. Mindenki lelkesedik. Így volt ez Santos Dumont kísérleteinek idejében, Zeppelin első főlshállásakor, a »Lebaudy« léghajó sikerikor és még sok más jelentéktelen, apró kísérlet idejében. A kedves olvasó bizonytal kérdezni fogja: Vajjon miért nincsen hát már vélegesen meg oldva a röplés kérdése, hiszen Santos-Dumont egészen kényelmesen körülhajtotta az Eifel-tornyot, sőt Páris legforgalmasabb útján a Champs-Eliséen leszállott, hogy betérve palotájába egy csésze fekete kávé megiggyék?

A franciák szeretett Le jeune ja (mert sárga tafotából készült) szél ellen 15—20 kilométer sebességgel haladt és minden tekintetben engedelmesskedett a kormányának.

A felelet elég egyszerű: a probléma meg van oldva, de mai alakjában az életben használhatatlan.

Hogyan lehet használhatatlan, ha egyszer meg van oldva? — kérdi valaki.

Hogy ez nem ellenmondás egy példából kiviláglik.

Tegyük föl, hogy a kocsí még nincs föltalálva. Most akad leleményes eszű ember, aki készít egy járművet. De kiindulási pontul a négylábú állatok mozgását veszi, azért a kocsí

alá nem kerekeket, hanem valamiféle módon mozgatható cövekeket alkalmaz és ezzel ad az egész kocsiféle készüléknek haladó mozgást.

Ime: a probléma meg van oldva (ez a képzelt kocsí haladó mozgásra képes), de az életben használhatatlan. (Szeretném tudni, ilyen cöveklábakon zötyögő kocsit mire lehetne használni?) Pedig hát a kocsí mai alakja sem alapul más rendszeren, mint ez a képzeletszülte kocsí, csak hogy a kocsí mai alakja olyan, hogy az a gyakorlat szempontjából tökéletes, mert a föntnevezett lábak sugárszerűen vannak elhelyezve a küllők alakjában és ezáltal a mozgást folytonossá és biztossá teszik.

Az embereknek azon vágya, hogy a levegőben oly korlátlanul mozoghasson, mint a madarak, oly régi mint maga az emberiség. Hiszen már a görög mese is beszél olyan emberekről, akik madártollakból és viaszból szárnyakat csináltak maguknak és röplüni akartak. De közelebb emelkedve a naphoz a viasz elolvadt és a szegény léghajós lezuhant. Haladás igazában csak akkor kezdődött, midőn a Montgolfier testvérek és utánuk Charlie megalkották az első léggömböt. Ezzel egy csapásra megoldottak vala tekinthető az a föladat, hogy az ember bhatolhasson a légtenger rejtelmes birodalmába. Az ilyen léggömbök azonban teljesen ki vannak szolgáltatva a szelek erejének és ezért az első lépés sikeres megfejtése után jött mindjárt a második, tudniillik a léghajó kormányozásának az eszméje. Nem akarom e helyen hosszas történelmi fejtegetéssel untatni a kedves olvasót és ezért mellőzöm Giffard, Dupny de L'ome, Hehnlein és mások kezdet-

leges tervezeteit. Inkább nyomban rátérek az első kormányozható léghajó leírására, mely a kérdést ugyanoly jól oldotta meg, mint akár Santos-Dumont, Zeppelin, vagy Lebaudy.

Ez a léghajó Remard és Krebs léghajója a La France volt.

1878 ban kezdte meg Meudonban a francie utász százados Charles Renard és la Haye a léghajó kormányozhatóságának kérdését bogozgatni. Az akkori hadügyminiszter Gambetta e célra 200.000 frankot bocsátott rendelkezésükre. Renard léghajója torpedó alakal birt és elől szélesebb volt, mint hátul. Hossza 50'42 m; legnagyobb átmérője 8'40 m. köbtartama 1864 m³. Ezen adatokból láthatni, hogy mily hatalmas terjedelmű volt az uszó test. A kosár elő-részen lévő csavart egy 8'5 lóerejű elektrómotor hozta működésbe. Ezen léghajónál a csavart nem propulziv (előrelökő) munkát végez, hanem inkább mintegy maga után húzza az egész készüléket.

A kosár sulya a motorral és az utasokkal együtt: 2000 kg. volt. Midőn az alkotmány elkészült az építők két hónapig voltak kénytelenek várni, alkalmas időre, míg végre 1884 augusztus 9 én négy óraker szállott föl a »La France« Renarddal és Krebsel, aki la Haye utóda volt. A léghajó kitűnően volt kormányozható A fölszállás helyétől kiindulva a 7'6 kmnyi utat 23 perc alatt tette meg. Ezen első sikeres ut után a föltalálók még hatszor szállottak föl léghajójukkal és ezen hét fölszállásközül ötször tértek vissza a kiindulási ponthoz. Aránylag a »La France« léghajó eddig még a legkormányozhatóbbnak bizonyult.

* A »Zászlók« legújabb számából.

írata, tárgya, könyve, cikke van, lelkesedve küldené be s hozzájárulna a maga nemében egyetlen célhoz! Vajha akadnának, amint részben már akadtak is, akik az idegen nemzetek Petőfi-irodalma egyes részeinek összegyűjtésére vállalkoznának!

De csak kollektív munka eredménye lehet a Petőfi-kutatás tudományos továbbfejlesztése is. És itt hangsúlyoznom kell, hogy ehhez különösen két dolog szükséges: lelkesedés és tudással párosult kitartás.

Lelkesedés kell, mert ez a forrása a szeretetnek, melylyel valamiben elmélyedünk. A cinikus sarkazmus, a közöny olyan mint a fagy; nemcsak terméketlen, hanem pusztító. Ezek Mephistopheles tanácsai. Csak a lelkesedőnek van igaza, aki meggyőződéssel megy célja felé, s hisz a jóban, mely lelkét betölti. A lelkesedés az ég sugallata, annyi, mint a hit. És Petőfi iránt ez nem csak természetesebb, mint amaz, hanem könnyebb is, mert a nagy szellemek olyanok, mint pl. az őserdő, mint a tenger: hívják és vonzanak.

De a tudással párosult kitartás is szükséges. Senki se feledje, hogy az égből nyert lángész mellett Petőfi a maga ifjú élete, küzdelmei és szenvedései ellenére időt nyert rá, hogy a legtanultabb fejek egyike legyen. Egész lényét a tapasztalás és tudás égő szomja nemcsak jellemzi, hanem költségének természete ezeket követeli és feltételezi. A tapasztaláshoz és tudáshoz pedig csak tapasztalás és tudás juthat közelebb. Mert amugy is a lángész lényegét magát megismerni, minden időkre, úgy látszik, éppen oly lehetetlen marad az emberi kutatásnak, mint a kezdő és végokok megfejtése; hiszen a lángész is a maga mivoltában

titok, mint emezek, vagy filozófiailag szólva: metafizikai lényeg.

Vonzzon azonban a megismerésre való örök emberi vágy maga a kutatás gyönyöre és az a felemelő remény, mely minden kételyben azt sugja a jobb lelkeknek: hátha?

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, febr. 18.

A tizenegy órára hirdetett ülést mire Juszt elnök megnyithatja, fél tizenkettő is elmúlik. A folyosón sürgős-forgás, rábeszélés-lebeszélés; éppenséggel nem a formális ülés képe ez. Pedig csöndes, rövid kis ülésnek kellett volna lenni. Másnap napirend megállapítással; szünetem nélkül.

Juszt elnök elhelyezkedik elnöki trónusán, mire csakhamar tömött padok várják a nagy kérdés megoldását: hogy mi lesz?

Igen mi lesz? Az elnök bejelenti, hogy a miniszterelnök kíván szólni.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Az egész művelt világ megvetéssel sujtotta a lisszaboni merénylet elkövetőit. Kérem a tisztelt Házadjon a portugál népet ért gyász iránt részvételnek kifejezést.

Ime, ez volt az, amit a folyosón olyan szenvedelemmel tárgyaltak. Részvétet kell nyilvánítanunk a portugálokra. De nem addig van az. Ugron Gáborból kitor a kuruc vér. Bizony nem nyilvánít ő részvétet. Szünetes, szinte gyújtó beszédben szól szegény Károly király szomorú siralmáról.

Ugron Gábor: En elítélem a gyilkosokat. Undorodom a véreskezű gyilkosoktól, de undorodom a törvénytörő királyoktól is. A disszidensek: (Ugy van!) En nem érzek a zsarnok iránt részvétet, én csak a néppel a

szegény szerencsétlen portugál néppel rokonszenvezek.

Aztán egy kis párhuzamot von a magyar nép évszázados sorsa és a portugálok szomorú állapota között. Majd stentori hangon, ahogy csak Ugron tud, így tejezi be beszédét:

— Látják és láthatják, hogy hova vezetett, egy nemzet alkotmányának sárba tiprása. Nem nyilvánítok részvétet; — én szerencsét kívánok a portugál népnek.

Erre a kifejezésre itt-ott helyeselték. Most felemelkedik a közoktatásügyi miniszter.

Apponyi Albert gróf: Az előbb elhangzottakra akarok megjegyzést tenni. E Ház részvénytárgyalásának csupán egy bűnös tettet kell megbélyegeznie. Ez a művelt nemzetek kötelessége; ebben az összes nemzetek szolidarisak. Akarom, hogy ebből a szolidaritásból Magyarország se legyen kivonva. A magyar nemzet erőssége hogy alkotmánya védelmében politikai gyilkosságot soha sem követett el. (Ugy van!) A politikai gyilkosságoktól undorral fordult el; Hozzájárulok a miniszterelnök indítványához.

Altalános taps és helyeslés. Az elnök azután szavazás alá bocsátja a miniszterelnök indítványát, amihez a Ház óriási többsége, a disszidensek és néhány »forradalmibb« érzésű függetlenségi honatya kivételével hozzájárult.

Hátra volt még a másnap ülése napirendjének megállapítása. Napirendre tűzték a kérvényi és könyvtári bizottságok jelentését. Holnap fog továbbá Apponyi miniszter Bozóky egyik interpellációjára válaszolni.

Ezzel az ülés hamarosan véget ért.

Eltűnt váltó.

Okmányhamisító ismeretlenek.

A törvényszék pertárában most szenzációs eset történt, mely szigorú vizsgálatot vont maga után. Egy váltó tűnt el ismeretlen körülmények következtében a per árból s ennek fel-

A Renard-féle léghajó óta egész Santos-Dumontig a léghajó kormányozhatósága terén minden további kísérlet meddő maradt. A németek nem akarván a franciáknak mögöttemaradni, szintén fölvetették a hadi szempontból fontos, kormányozható léghajó eszméjét, de a kísérletek szerencsétlen kimenetelűek voltak. Ezen főlzállások közé tartozik dr. Wölffert Lipcsei (1880) és a Schwarz-féle aluminium léghajó szerencsétlen kísérlete. Ezen kudarcok elkedvelnitették egy időre a kutatókat, a kísérletek szüneteltek, míg végre akadt egy elszánt braziliai Santos-Dumont személyében, aki szakított a léghajózás terén uralkodó félszeg nézetekkel és saját energiájával teremtette meg azt, amit az nem nyújthatott. Ő a minimumra szállította úgy a burkot, mint a főlzárlás súlyait anélkül, hogy azok szilárdágát csökkentette volna. A burkot japáni selyemből, a kosár vázát pedig pinea fenyőből készítette. Léghajójának köbtartama az eddig létező legkisebb volt (180—2,010 m³ között ingadozó). Santos volt az első aki sikerrel alkalmazta a benzol motort léghajózási célokra. Első léghajójának motorja átalakított kerekpár motor volt, melyet egy ügyes párisi mechanikussal ő maga alakított át. Első léghajójánál még nem volt elég biztosan kezelhető a ballonette. Ezek a ballonettek tudniillik oly kis léggömbök melyek a nagy uszótésiben foglalnak helyet és egy centrifugális szivattyú segítségével állandó nyomás alatt állanak. Ennek következtében, ha a burkon keresztül a gáz kiszivárog (diffundálódik), akkor a burkok nem zsugorodnak össze, mert az eltávozott gáz ürtartalma levegővel pótolatik a ballonettek segítségével. A levegőt azért kell külön tartókba szorítani, hogy ne

keveredhessen a hidrogéngázzal, mert akkor előáll az oly veszedelmes durranógáz-kavarek és így a ballonettek segítségével ennek keletkezése meg van akadályozva. Santos-Dumont 1901-ben többször sikeresen körülhajózta az Eiffel tornyot és ezen munkálatai fejében a léghajózás nagy patronusának, »Deutsch de la Meurthe«-nek 100.000 frankos díját nyerte el, ezen alkalommal ugyanis 30 perc alatt tette meg St-Cloudtól az Eifel toronyig terjedő utat és a főlzárlás helyére minden baleset nélkül tért vissza. Santos Dumont a kapott összeget nem tartotta meg, hanem 50.000 frankot Páris szegényeinek adott, a másik felét az összegnek pedig azon embereknek, akik muukálkodását szöval és tettel előmozdították. Ezáltal rendkívül népszerűvé tette úgy maga, mint a léghajó kormányozásának eszméjét és mindig segítő kezekre talált. Santos-Dumont sikereit Franciaország úgy tekintette, mint nemzeti vívmányt, a főlzárló személyét pedig hőshöz méltó dicsfény övezte. Saját hazája (Brazília) aranyérmet veretett számra és bélyegeit az ő léghajójának kecses alakjával díszítette. A Santos-Dumonttól megalapított ballonette-rendszert, mivel az összes eddigi francia léghajók ezen rendszer szerint készültek, »francia rendszer«-nek is nevezik.

Ezzel szemben Németországban a kormánytól támogatva Zeppelin gróf egy új rendszerű kormányozható léghajóval kísérletezik. Ő a ballonettek elveti és helyettük pántokból szilárd vázát alkot, melyeket táforával von be, ezen szerkezet által szükségtelemmé válik a levegővel telítendő ballonettek alkalmazása, a hidrogéngázzal töltött léggömbök a vázon belül foglalnak helyet és összehúzódásuk semmiféle zavart nem okoz. Ez a szerkezet az ugynevezett

német-rendszer, (vagy merev-rendszer). Ez tehát az a két rendszer, mely irányadó a léghajók szerkesztésénél.

A múlt században a légtechnikusok majdnem kizárólag a léghajó kormányozhatóságának kérdésével foglalkoztak, míg a repülő gépek meglehetősen mostohán mellőztettek; ami e téren kísérlet történt, az is inkább kalandorok világbolondításának nevezhető, amennyiben züllött exisztenciájú egyének tehető emberekől a tudomány nevében pénzt igyekeztek kísérleteik fejébe kipréselni. Számtalannak mondható a tervezetek száma, melyek ez időben napvilágot láttak. Az utolsó pár év alatt azonban a repülőgép kérdése is hatalmasan előtérbe lépett. Tudományosan képzett emberek egész rendszeresen foglalkoztak a kérdéssel és behatóan tárgyalták és kutatták a levegő dinamikáját.

E téren meg kell emlékeznünk a Loessl tanár által alapított légellenállási mérsékre berendezett laboratóriumról, mely a légtechnikusok számára bő kísérleti adatokat nyújt.

A múlt században végzett repülési kísérleteket nem akarom tárgyalni, mert ezen repülőgépek leírása nagyon messze vezetne, ellenben megemlítem, hogy a repülőgépeket is két nagy csoportba lehet sorolni, u. m. csavaros repülőgépekre, ugynevezett Helikoptérekre és Aeroplan-okra, mely utóbbiak abban térnek el a csavaros repülőgépektől, melyeknél a csavarok a készülék emelését végzik, hogy bizonyos szög alatt beállított ferde síkokat a csavarok hajtóereje segítségével előre mozgatunk, úgy, hogy ezen esetben akár csak a sárkányoknál a levegő ellenállása okozza a főlzárlást.

Az aeroplanoknak sokkal nagyobb a létezősége, mint a helikoptérek repülőgépeknek,

kutatásán fáradozik az egész hivatali személyzet. Az eddigi adatok szerint a váltót csakis ellophatta valaki, hogy azonban ki, azt még nem lehet tudni. Az esetről tudósításunk a következő:

Porumb Kornél illyei jegyző még a múlt év június havában földet vásárolt 24.000 koronáért. Az összeget a nagyszabontai takarékpénztárból vette fel és pedig egy 15 és egy 9 ezer koronás váltóra. A váltókon aláíróként Porumb Kornél, Porumb Nesztor, dr. Porumb Nesztor, Blaga Ernesztin, Venter Valéria és Rokszin György szerepeltek.

A váltók lejáratási ideje 1907. augusztus 1-re volt kitüntetve és a váltót az érdekeltek nem rendezték, amire a pénzügyet ők különben fel sem szólította. November 8-án azonban az intézet felszólítást küldött a feleknek a váltók rendezése végett. A felszólított egyének ezt nem fogadták el s a váltókat hamisítottaknak mondták, mert az ő általuk kiállított váltók nem november, hanem augusztus 1-én voltak esedékesek.

A felek eme nyilatkozatára megnézték a váltókat és tényleg a 9000 koronás váltón az augusztusi lejáratási idő november 1-re volt kijavítva. A váltón kétségtelenül megvolt állapítva a javítás miatt is annak további eljárása végett az ügyet a törvényszékhez tették át. A törvényszék megindította az eljárást s a per folyt a maga medrében.

A múlt héten kedden a törvényszéki pertárban megjelent dr. Porumb Nesztor Buntyán Kornél irnokával és ott a kérdéses iratokat kikérte. Ekkor a pertárban Vajnovszky Vince volt, aki Irányi Józsefet helyettesítette. Porumb az iratokat a pertárban átnézte aztán irnokát visszahagyva eltávozott. A visszamaradt irnok 3 órától 5 óráig volt a pertárban és másolt az iratokból. — Ot órákor az iratokat visszaadta Vajnovszkynak és eltávozott. Vajnovszky átnézte az iratokat az előírás szerint és ekkor

már a kérdéses 9000 koronás váltót nem találta.

A felledezett hiányról másnap reggel azonnal jelentést tett Irányinak, aki azonnal kérdést intézett első sorban is dr. Porumb ügyvédhez, hogy vajjon tévedésből nem került-e a váltó az ő iratai közé. Porumb valamint irnoka is tagadó választ adtak. Irányi és Vajnovszky, akik az őrizetükre bízott iratokért felelősök kérdést intéztek az összes ügyvédekhez, kik azon a napon megfordultak a pertárban.

Míg a kérdezősködés tartott addig természetesen serényen folyt a munka a pertárban, mert minden percsmó, ami csak előfordulhatott mind elő kellett szedni és az iratokat számlanként átnézni, hogy nem tévedt-e közéjük a váltó.

A megijedt irodatisztek megkérdezték dr. Berkovits Ferenc ügyvédet is, vajjon nem tud-e valamit a váltóról. Berkovits szintén tagadó választ adott, azonban az esetről jelentést tett Bary József törvényszéki elnöknek, aki ez ideig mitsem tudott az esetről.

Bary József a jelentés alapján szigorú vizsgálatot rendelt el, s kimondotta hogy az összes iratokat át kell vizsgálni. A további vizsgálat lesz hivatva aztán megállapítani, hogy a váltó mi módon tűnt el.

A kérdéses váltó ügyben igen széles körű jártassággal és befolyással bíró egyén játszhatik közre. — Ez ügyből kifolyólag ugyanis dr. Rokszin György az egyik fél ügyvédje a törvényszéktől december 12-én értesítést kapott ahogy a pénzügyet megindította az eljárást. Rokszin György az értesítést át is vette és az értesítésben felhozottak ellen megtette kifogásait. Ezt azonban a törvényszék elutasította, mert a törvényes három nap lejárt. Rokszin ekkor utána nézett a dolognak mert a három napon belül adta be kifogásait.

Az eljárás itt is megindult és a végzés átételét igazoló vétiven december 12-ike tényleg

december 9-ikére lett kiigazítva, ami a három napon természetesen kívül esik. A kézbesítő postaszolgát is kihallgatták. A postaszolga azt vallotta, hogy tényleg ő igazította ki a vétív dátumát, azonban ezt hivatalos utasításra tette.

A bonyodalmas ügy vizsgálata igen érdekes eredményeket fog hozni, s nincs kizárva, hogy egy tudatosan dolgozó előkelő társaságról fogja lerántani a leplet, ami még most természetesen a jövő titka.

UJDONSÁGOK.

* **Kinevezések.** A hivatalos lap mai száma közli, hogy a pénzügyminiszter az országos kataszteri felmérés tiszti létszámában *Ujferth* József kat. mérnöksegédet kataszteri mérnökké a X. fizetési osztály, *Grossmann* Károly felmérési növendéket kat. mérnöksegéddé a XI. fizetési osztály harmadik fokozatába való sorolással, végül *Szabó* Béla, *Makra* Szilveszter és *Sipos* Imre felmérési díjnokot felmérési növendékké kinevezte.

* **A miniszter a tüdőbetegekért.** A miniszter a dispensairek ellen című tegnap számunkban megemlékeztünk a belügyminiszter leiratáról, amelyben a értesíti a várost hogy a tüdőbetegek helyzetének javítására 4000 koronát adományoz. Közleményünkben tévedésből csuszott be az az értelemzavaró hiba, mintha a miniszter a dispensairek ellen volna. Igen helyesli, üdvösnek tartja a dispensairek létesítését és működését, olyan formában, amint azt leiratában körülírja s megszabja, de ellene van, hogy a dispensaire-t olyan irányban kezeljék és fejlesszék, amint Negyváradon van, s aminőhöz a város a miniszter támogatását kérte. Különösen hangsúlyozza, hogy kísérletezések nem szolgálhat a dispensaire. Igen is az általa megszabott határok között helyesli és támogatja a rendelő intézetet, de addig, míg a szanatorium felállítható, a betegség terjedé-

mert aránylag kis erővel nagy munkát lehet végezni ezen rendszer segítségével. Ezért a modern kísérletezők majdnem kizárólag ezen rendszer szerint építik készülékeiket. Santos-Dumont ugyan megkísérelt szerkeszteni a múlt évben egy csavaros repülőgépet, de kevés, sőt azt lehet mondani semmi eredménnyel.

Az aeroplan repülőgépeknek legnagyobb hibája azonban a stabilitás hiánya. Tudvalevő dolog, hogy egyensúlyban lévő testre, ha legkisebb erő hat, a test egyensúlyát elveszti, már pedig az aeroplan repülőgépek éppen ezt az egyensúlyt használják föl arra, hogy a reptést előidézzék. Ha már most a repülő aeroplan a legkisebb szabálytalanul megforduló szellőcske éri, okvetlenül elveszti egyensúlyát és a földre zuhan. Ez a végzetes körülmény okozta halálát pár évvel ezelőt a szegény Lilienthal mérnöknek is, aki az ugynevezett természetes repülésnek volt a megteremtője. Ő a madarak röptét tanulmányozva, különösen sirályoknál és nagyobb ragadozó madaraknál azt tapasztalta, hogy ezek minden erő nélkül mozdulatlan szárnyakkal órákig elkövályognak a levegőben. Lilienthal ebből helyesen arra következtetett, hogy a madarak ösztönszerűen úgy tudják szárnyaikat a szél ellen beállítani, hogy ez lebegésüket előidézzé. Ha már most a madár nemcsak lebegni akar szárnycsapás nélkül, hanem tova is akar repülni, ez esetben szárnyat egy kicsivel eltolja úgy, hogy a levegőt lejtőnek használva, azon lesiklik. Ez esetben azt mondjuk, hogy a madár lecsapott. Ha azonban ismét szárnycsapás nélkül akar fölrepülni, akkor szárnyait, elől kicsit felhajlítja, ami által az előbbi lendület erejétől ismét a magasba siklik; ilyen műveletek tessék lehetségessé,

amint hosszú tengeri utaknál saját tapasztalomból tudom, hogy a sirályok — éhes gyomruktól sarkalva — órákon át követik a hajót anélkül, hogy szárnyukat mozgatnák. Amint tehát az előbb említém, Lilienthal a madarak példájára szerkesztett szárnyakaf és ezeket testéhez szíjazva, egy emelkedett helyről leugrott. Midőn a talajt elveszítette lába alól, testének eltolásával hozta létre a kívánt egyensúlyt. Kísérletei több ízben fényesen sikerültek, sőt egy ízben a kiindulás helyére vissza is tért, miközben nagy iverket irt a levegőben készülékével. Amint azonban a kerékpározni tanulót is eléri a balvégzet, hogy vagy egy utszéli kórákás vonzó körébe kerül, vagy csalánborkorba esik arccal, mint fáról az érett gyümölcs, hasonlóképen Lilienthal is elérte a sors üldöző keze. Egy alkalommal oldalról fújó hirtelen szélroham fölbillentette a készüléket, mely 100 méter magasból a szegény mérnökkel együtt a földre zuhant. Lilienthal halála nemhogy elriasztotta volna a kutatókat, sőt még lelkesedésbe hozta őket; félredobtak minden más rendszert és egészen a sikló repülőgépekre vetették magukat.

Igy elsősorban Chanute (1896) kísérletei méltók az említésre. Ő már nem egyszerű szárnyfelületeket alkalmazott, mint Lilienthal, hanem azokat emeletszerűen egymásra rétegette, miáltal készülékének sokkal nagyobb volt a stabilitása. Chanute repülőgépe 81 kilónyi összszúlyt képes volt emelni. A leghosszabb idő, melyet ez a készülék a levegőben töltött, 14 másodpercre tehető.

Hasonló szerkezetű készülékkel lépett a nyilvánosság elé Wright aki készüléke kezelésében roppant gyakorlottságra tett szert úgy,

hogy st.-louis-i kiállításon több főlzállást megkísérelt, melyek, ha nem is voltak nagyon kecsgetetők (az egész repülés néhány másodperc keretén belül történt), mégis simán folytak le mindannak dacára, hogy gyakran erős széllel kellett megküzdeni.

Ide tartoznak még Koch és a francia Ferber kísérletei is, melyek szintén nem mozdították elő kellőleg a repülés ügyét. Ezek a föltalálók mind Lilienthal rendszerén állottak, azaz a természetes repülés hívei voltak és ezért készülékükben motort nem alkalmaztak.

Az utolsó két év azonban meglepően számos sikerült kísérletnek a szülőve, különösen Franciaország, mely az aeronautika bölcsőjének mondható, ritka buzgalommal fogott a kérdés megoldásához. Többek között Franciaországban élő hazánkfia, Vuia is hatalmas készülék megszerkesztésén fáradozik, de úgy látszik csak kevés sikerrel, mert mindjárt első főlzállásakor készüléke erősen megrongálódott. A motort, mely 25 lóerővel bír, sürített széndioxiddal hozza működésbe. Meg kell emlékeznem még az Archdeacon-aeroplanról, mely két könnyű csónakon nyugodott, motorcsónak segítségével vontatni kezdte, míg a kellő sebességre nem tett szert, hogy a magasba emelkedhessen. Midőn a készülék már a levegőben lebegett, elvágta a vontatókötelet, de a véletlen úgy hozta magával, hogy ugyane pillanatban eltört a készülék kormányja, úgy hogy a gép egyensúlyát veszítvén, lezuhant, természetesen — vízbe.

A Deutsch-Archdeacon díjért folytatott küzdelemben, mely a legjobb repülőgép jutalmazására lett kitalálva, meg emlékeznünk még a következőkről: Delagrange repülőgépe külső

sének megállításában látja a legfontosabb teendőit.

*** Felebbezések az építkezési szabályrendelet ellen.** Az új városi építkezési szabályrendelet ellen most már érkeznek be a felebbezések. Tegnap két felebbezés lett bádva. Az egyikben dr. *Stokker* József biz. tag mutat rá azokra a sérelmes pontokra, amelyek a négy napos tárgyalás dacára benmaradtak a szabályzatban és sérelmes a polgároknak. Kellő indokok alapján megfelelbezi a 13. §. 2. bekezdését, a 81., 82., 91. és 230. §-okat. A második felebbezést *Köszeghy* József főmérnök adta be, mert szerinte olyan változtatásokat tett a szabályzatban a közgyűlés, amelyek közbiztonsági tekintetektől a szabályzat célját tönkreteszik. A tárgyaláson szemben állott a közönség és az építő-iparosok érdeke s ez utóbbiak sorompóba léptek, hogy fenntartsák a régi szabados építkezéseket, holott a szabályzat a jövő fejlődést szolgálta volna. A 8-ik §-t (hegyi építkezés) veszedelmesnek tartja s a régi telkekre való építkezést meg nem felelő telekre úgy kéri módosítani, hogy csak akkor szabadon építkezni, ha megfelelő területre a szomszéd miatt építeni nem lehet. Megfelelbezte azt is, hogy a második övezetben kétemeletes házat is lehet építeni. A díjszabás leszállítását azért felelbezi meg, mert az elfogadott alacsony díjszabás mellett a mérnöki hivatal nem lehet egy sereg műszaki személyzettel szaporítani. Még több pont ellen emel kifogásokat a főmérnök. Mint halljuk, az építőiparosok szintén adnak be terjedelmes felebbezést a szabályrendelet ellen.

*** Nyolcezer korona államsegély.** Egyetlen téren sem tapasztalta Nagyvárad városa oly nyilvánvalóan a kormány jóindulatát, mint az iparostanonc-oktatás terén. Eddig a kormány évenként 5000 korona államsegélyt adott a nagyvárad iparostanonc-iskolák fenntartására. A folyó tanévre Nagyvárad városa

alakjában megegyezik Farman gépével. De Lagrangeot balvégzet kísérte, amennyiben a gyakorlatozó téren a készülék oly kitűnően működött, hogy a Deutsch-Archdeacon díj elnyerését már biztosra vehette, a verseny alkalmával azonban teljesen cserben hagyta a sikereire áhítozókat. A motor nyolc cilinderes 50 lóerejű benzinegép. Erős versenytársa volt Farmannak a sok tapasztalattal bíró Blériot is, aki számtalan repülőgépet próbált már ki, míg végre az alkalmas alakot megtalálta. Repülőgépe hasonlít a jól ismert csóklákhoz. A motor 24 lóerejű Antoinette-benzinmotor. A verseny alkalmával 150 yardot tett meg a levegőben. Megemlíthetném még a versenyzők között Santos-Dumont-ot is, aki ugyan a versenyen nem ért el nagyobb eredményt, de gépével az 1906-iki esztendőben elnyerte a francia Aero Club díját, mely azon repülőgép számára volt kitűzve, mely 100 méternél nagyobb utat képes a levegőben megtenni; Santos Dumont ez alkalommal 240 yardot repült és így ő reá esett a jutalom. A versenyző föltalálók között volt Deutsch mérnöknek, Kapferernek a készüléke is, mely azonban semmiképen sem adott kielégítő eredményeket.

Oly hosszú hallgatás után végre megjelenik Angliában is a harc színterén és ime mindjárt világrekordot csinál, akár csak a többi sportokban. H. Farman angol mérnök, aki még csak rövid néhány hónapja foglalkozott a repülés kérdéseivel, oly gépet szerkesztett, mely halomra dönti az eddigi eredményeket. Mult év októberében első kísérletei alkalmával 840 yardot tesz meg gépével, a közelmúltban pedig azt a dróthírt kapjuk, hogy Farman megnyerte

6000 korona segélyt kért a minisztertől. Tegnap a tanfelügyelő értesítette Nagyvárad városát, hogy a vallás- és közoktatási miniszter a nagyvárad iparostanonc-iskola részére az 1907—1908. tanévre 8000 koronát engedélyezett, tehát 2000 koronával nagyobb összeget, mint amennyit a város kért. A dolog magyarázata az, hogy a miniszter 2000 korona többletet a tervbe vett inas-otthon céljaira szánta.

*** A népkönyvtár felállítása.** A Szigligeti Társaság már évek óta kéri Nagyvárad városát, hogy egy közkönyvtár felállítását tegye lehetővé s e célra a közönségi iskolai könyvtárt, amely 6000 kötetből áll, engedje át. Ez a dolog azonban még sokára valószínű, tehát addig is kéri, hogy a közönségi iskolai könyvtár bizonyos napokon a közönség részére is nyitva és hozzáférhető legyen s az e célra szükséges helyiségeket is a közönség rendelkezésére bocsássák. A közönségi iskolák könyvtára ugyanis már most is oly gazdag, hogy azt a nagyközönség is eredményesen használhatja. A könyvtár jelenleg hetenként kétszer 1—1 órára van nyitva s csak a tanszemélyzet használhatja.

*** Az ipari iskolai bizottság megalakulása.** A nagyvárad iparostanonc-oktatási bizottság tegnap, kedden délután tartotta alakuló gyűlését *Rimler* Károly polgármester elnöke alatt. Résztvettek a gyűlésen dr. Mártonfy Marcel, dr. Radó Ignác, Mártonfy Bogdán, id. Guttmann József, Máthé Lajos, Cser János, Gödény Sándor, Hann Lajos, Óváry Lajos, Mikusay József, dr. Edelman Menyhért, Sztarill Ferenc, Fröhlich János, Gábel Jakab, Andriksa Károly, Lévy Márton, Kriszta Sándor, Nagy Lajos, Jellinek Géza, Szűcs Irsó igazgató és Sztarill János jegyző. *Rimler* Károly polgármester üdvözölte a megjelenteket s felolvastatta a törvényhatóság átiratát a bizottság tagjainak megválasztására vonatkozólag és felhívta a bizottságot a megalakulásra. A jelen voltak a bizottság elnökéül újból *Ragány* János városi főszámvevőt választották meg, aki a bizalmat meleg szavakban megköszönte. Indítványára al-

a Deutsch-Archdeacon díjat, készülékével 2300 yardnyi utat téve meg a levegőben, miközben 3 percnél tovább időzött a magasban.

De bárhogy ujjongjanak is Angliában az elért sikerek fölött, bármennyire is hangoztatják is az újságok a kérdést végleges megoldását, ezt másnak, mint hiu önámításnak nem tekinthetjük. A jövő repülőgépe nem lehet gyöngye tafotával bevont vész, mely minden légváltozásnak játéka. Hogy használható alkossunk, el kell hagyni a kísérletezés mai mezejét, melyen haladás már nem várható és más uton kell a célért küzdenünk. — Se a kormányozható léghajó, se a repülőgép magukban diadalmaszkodni nem fognak, a kétfő összegyűjtetésében kell keresnünk a módot, mely a célhoz közelebb hoz.

A motorokat tökéletesíteni könnyűségükre való tekintetben már nem lehet, mert ez a törekvés szilárdságuk rovására mehet csak. Egy ízben alkalmam volt a Lebaudy léghajó motorjának dugattyuját kezembe venni, mely magnáliumból készült és oly könnyűnek bizonyult, hogy az 500 lóerős gép dugattyuját egy kézzel a legnagyobb könnyűséggel emelgethettem. Bárhogy igyekezzünk is a motort javítani, a motor hajtó ereje és a légburrok ellenállása közötti viszony mindig állandó marad. Mentől kisebb tudjuk tenni az uszótestet a léghajónál, anélkül, hogy a motor erejét változtatnánk, annál tökéletesebb gépet alkotunk, ez azonban csak általa lesz lehetséges, ha a hidrogénnél könnyebb gázt sikerül előállítani. Mindaddig ezt a gázt nem ismerjük, pedig létezése igen valószínű. Így tehát majd a chemia földadata lesz a zárókövet fölemelni a repülés titkáról.

elnökökké újból id. Guttmann Józsefet és dr. Radó Ignácot, főgondnokká Stark Gyulát, al-gondnokká Óváry Lajost és jegyzővé Sztarill Jánost választották meg. Eután Bogdány János elnöke alatt a folyó ügyeket intézték el.

*** Jegyzőválasztás.** Margittai tudósítónk telefonálja, hogy a megfresedett terjei jegyzői hely betöltésére tegnap volt meg a választás. A jegyzői helyre összesen tizen pályáztak, kik közül *Csontos* Dezső lett megválasztva. A választást *Balázsházy* Iván margittai főszolgabíró vezette.

*** Láng Józsefné temetése.** Nagy és őszinte részvét mellett helyezték tegnap örök nyugalomra Láng Józsefné, az oly váratlanul és korán elhunyt uriaszony földi maradványait. A Rákóczi utcai ház udvarán számosan megjelentek Nagyvárad előkelő hölgytársadalmából, a megboldogultnak barátai, tisztelői. Megjelentek a mélyen sujtott férj bánatában résztvevők közül is számosan, köztük Rádl Odön, Novotny S. Alfonz, Petry Gyula, dr. Mihely Lajos, Belezny Anta, dr. Imrik Gusztáv, dr. Krüger Aladár, Nagy Váthy Béla, Hesz Agoston, Perényi százados, Porizek hadbíró, dr. Altman Jakab Laszky Armin, a keresztény kereskedők és kereskedő-íjak egyletének küldöttsége stb. A temetési szertartást *Imrik* S. Zoltán plébános végezte segédlettel. Nem maradt szem könny nélkül, mikor a gyászszertartás énekébe belesírt az ősz édesanya és az árván hagyott kis fiúcska szvettéppő zokogása. Mélyen meghatott mindenkét a jelenet. A koporsót beszentelés után az olasz-i plébánia templomba vitték, ahol az elhunytak lelkiüdvéért szentmisét mondott *Imrik* plébános. Innen az olasz-i temető felé indult a gyászmenet, ahol az élete virágában letört fiatal anya tetemeit a feltámadás szent jele alatt adták át az anyaföldnek.

*** Amire nincs fedezet.** A Nagyvárad városánál alkalmazásban levő napidíjasok és gépirónok már korábban kérték a várost, hogy némi előmenetelük biztosítása s anyagi helyzetük javítása céljából több havidíjas állást rendeztesítsen. A város főszámvevője most adta be erre vonatkozó jelentését, mely szerint méltányosnak találja a kérelmet, de ez idő szerint az nem teljesíthető, fedezet hiánya miatt; a város a rendes szükségletet is csak a közterhek felemelésével tudja teljesíteni. Javasolja, hogy a kérelmet adják ki a szervezeti szabályrendelet átdolgozásra kiküldött bizottságnak.

*** Megjutalmazott kalauz.** Leirhatatlan veszedelemben forgott a napokban a Kolozsvár felől jövő éjjeli gyorsvonat. Bucsa és Csucs között ugyanis ismeretlen okok következtében a gyorsvonatnak négy kocsija siklott ki és mintegy 1000 méternyi területen a sínek mellett futott. A kisiklást az utasok nem vették észre, mert nagy részük aludt. A veszedelmes helyzetet az egyik kalauz vette észre, aki az egyik kocsit összekötő hidon akart átmenni a másik kocsihoz. A veszedelem észrevételekor azonnal megállította a vonatot. A nyílt pályán megállott vonat utasai ekkor ébredtek fel és értesültek a veszedelemtől, melyben forogtak. A megmenekült utasok ott azonnal gyűjtést indítottak és a kalauznak 100 koronát szedtek össze hálájuk jeléül. A kocsik különben a sziklafalak felé ugrottak, ami némileg enyhíti a veszedelem színezetét, azonban így is előre láthatatlan katasztrófa következhetett volna be, ha észre nem veszik, mert később fordulónál elkerülhetetlenül felborultak volna a kocsik.

*** A nagyszalonai Vörös Kereszt kórház kibővítése.** Biharvármegye felterjesztést tett a miniszterhez a nagyszalonai Vörös Kereszt kórház kibővítésére vonatkozó-

lag. A megye illetőleg Nagyszalonta községe a jelenlegi kórházi épületek mellé még egy pavilions is akart létesíteni. A miniszter a megye felterjesztését jóváhagyta némi módosítással.

* **Feloszlott szakszervezet.** Megirtuk, hogy a belügyminiszter elrendelte a nagyváradai cipész szakszervezetet oszlassa fel a főkapitány. A szervezet helységében **Mendelényi Béla** egy számvevőségi tag közbejöttével megjelent és az egylet vagyonáról leltárt vett fel. Az egyletnek 1907. október havában 180 koronája volt, ezt az összeget azonban időközben kifizették és csak 1 korona 26 fillért tett a maradvány. Október óta a szervezet vagyona nem növekedett, mert a vezetőség állítása szerint azóta tagdíjakat nem szednek. A nagyváradai bűnügyi osztályhoz két feljelentés érkezett. Az egyik feljelentés arról szól, hogy **Hora József** pénztáros október hava óta is szedi a magas járulékokat az elszámolást azonban nem foganatosította. A másik feljelentés pedig megvádol egy vezetőt azzal, hogy a **Breider-háznál** történt szerencsétlenség alkalmával a **Moskovits-cipőgyár** munkásaitól a szervezet nevében adományokat szedett és erről nem számolt el. A bűnügyi osztály megindítja az eljárást s ha a feljelentések bebizonyulnak, az ügyet a királyi ügyészséghez teszi át.

* **A »48-as népkör« összejövetele.** A nagyváradai »48-as népkör« tisztikara ma, szerdán este 6-8 óráig, **Szent László-tér** (Zsigaházban) levő helyiségében hivatalos órát tart, melyen az érdeklődő tagokat szívesen látja az elnökség.

* **A cigány telep réme.** A cigánytelep fekete lakói között nagy az elkeseredés. — Ugyanis a telepet, melyen ők már több évtized óta laknak ipari célokra akarják felhasználni minek következtében nekik onnan menniök kell. **Rimanóczy Kálmán** ajánlatot tett a velencei gazda közönségnek, hogy a jelenlegi cigány telepét ha azt 10 holdra egészítik ki 20 hold kihasznált földet fog adni. A hír hallatára a cigányok nagyon megijedtek és panaszkodva futottak **Kemény Ignác** rendőrbiztoshoz, aki a vigasznál egyebet nem adhatott. A város, ha sokáig fog késni a cigánytelep felállításával tényleg nem lesz helye a telepnek hol azt megvalósítsa, azért idején való volna már ezt a szeptember óta pihenő ügyet feleleveníteni. Itt említjük meg hogy **Kemény Ignác** rendőrbiztos **Hamza János** cigány bíró kérelmére 50 korona megszavazását javasolja a tanácsnak. Az 50 korona **Hamzának** eddigi munkásságát volna hivatva megjutalmazni.

* **Goldberger az odesszai hős?** Az orosz menekültek között megemlékeztünk **Goldberger Adolfról** is, aki mint száműzött szökött meg állítólag Oroszországból. A jeles férfit az izraelita kórházból tegnap bocsájtották ki mivel semmi baja sem volt. — A kiszabadulás után azonnal a rendőrség vette pártfogás alá, mivel semmiféle irata nincs amivel igazolni tudta volna magát. Ruháinak átvizsgálásakor semmi olyast nem találtak ami csak legkevésbé is tudná bizonyítani, hogy ő tényleg orosz, ellenben találtak nála egy tucat magyar kártyát. A kártya nem lévén törvényesen elfogadott igazoló okmány, **Goldbergert** lecsukta a rendőrség és kiténének megállapítása végett megindította az eljárást.

* **Öngyilkos fővigyázó.** Szilágysomlyóról jelenti tudósítónk, hogy tegnap ismét könnyelműen dobtta el magától egy fiatal ember az életet. **Köszeghy János** fővigyázó tegnap délelőtt revolverrel mellbe lötte magát. A szerencsétlen ember halt meg azonnal, azonban

halála csak órák kérdése. Tettének oka szerelmi csalódás.

* **Nincs többé rheuma,** asztma, csusz, köszvény, lábdaganat, tyukszem, bűtyök, mert **Rytkó Viktor** budapesti specialista oly próbafürdő nyitott, hol mindenki kipróbálhatja annak jóságát és párszori használat után már is jobban érzi magát. Minden elhanyagolt és régi rheumát gyökeresen gyógyít. **Rytkó Viktor** a nagyváradai közönség kíváncsára bevezetés céljából hosszabb ideig marad és próbafürdővel szolgál. Egy gyógy sós láb gőzfürdő 1 koronától feljebb. Nyitva reggel 5 órától 12 óráig férfiak részére, 2 órától 7 óráig nők részére, 7-10-ig ismét a férfiak részére. **Fürdő Pávelntca 3.** Vasárnap egész nap nyitva.

Halló! Ha valami nagyon sürgős! Tessék a 605.sz. telefonon szólni és minden legkisebb megrendelést elintéz és a hához szállít a legnagyobb pontossággal **Petrovics Mihály** fűszer- és csemege-kereskedő Nagyvárad, Főutca, Kugler (Gerbeaud) egyedüli főraktára.

SZINHÁZ.

A hét műsora

Szerda: Tündérszereltem.
Csütörtök:)
Péntek:) Sámson.
Szombat:)
Vasárnap: d. u. Varázskeringő, este: Nincs e valami elvámolni valója?

A Góth-pár Nagyváradon. Rövid szavakban megemlékeztünk már arról a szenzációs művészi eseményről, melyben a Góth-pár vendégszereplése részesíti a nagyváradai közönséget. **Góth Sándor** és **Góthné Kertész Eila** tudvalevőleg legujabb nagy sikerét a Vigszínházban a »Sámson« előadásában aratták. **Sámson Bernstein** Henriek, a »Baccarat«, »Tolvaj« és a »Kerülő ut« szerzőjének darabja, amely szinpadai hatás dolgában a világhírű francia író minden eddigi alkotását tulszárnyalja. **Bernstein** bámulatos mesterkezettel szötte meg ennek a drámának a meséjét is és kivételes szinpadai bravurral dolgozta föl ezt az érdekes, új, modern cselekményt.

Nem csoda tehát, ha a Vigszínházban a darab óriási sikert aratott. Oroszlánrész jutott ebből a példátlan diadalból a Góth-párnak. Ez a két istenadta művésztalentum ezuttal is bámulatba ejtette a publikumot nagyszerű, frapáns játékkal. Rendkívül ügyes ötlet volt tehát **Erdélyi Miklóstól** az, a mikor a Sámson szinrehozatalára a Góth-pár vendégszereplését megnyerte. Ezzel a premiért elsőrendű színházi eseménynyé avatta. — Eddig úgy volt, hogy Góthék a jövő héten jönnek le Nagyváradra. A Vigszínház repertoárja azonban akként alakult, hogy a Góth-pár e hét végén: csütörtökön, pénteken és szombaton vendégszerepelhet a Szigligeti-színházban. Erről táviratilag értesítették az igazgatóságot.

A távirat zavart nem okozott, mert a társulat már napok óta készen várja a Sámson premierjét, teljesen azzal a betanulással, ahogy Budapestén szinrekerült. A heti műsor ilyenformán változást szenved. A csütörtökre, péntekre és szombatra kitűzött darabok tehát lekerülnek a műsorról. Helyettük mind a három estén a Sámson adják **Góth Sándorral** és **Góthné Kertész Ellával**. Mind a három este bérletszűnetben megy. A bérlet az előadások napján déli 12 óráig megválthatják az aznapi előadásra a rendes helyüket.

A színház felkéri a bérletket, hogy a zavarok elkerülése céljából bérlet-igazolványukat

hozzák magukkal. Délután természetesen a publikumnak azok a bérleti helyek is rendelkezésre állanak, amelyeket délelőtt 12 óráig ki nem váltottak. A Góth-pár vendégszereplését természetesen óriási érdeklődéssel várják. Mikor a vendégszereplésről az első hír adtuk, már megrohanták a pénztárt jegyekért. Kétségtelen is, hogy mind a három előadás zsúfolt ház előtt fog lezajlani.

Tündérszereltem. Három napon át adták **Huszka** új, most megszerzett operettjét, a »Tündérszereltem«. A magyar operett-zene legdagadabb komponistája olyan alkotással ajándékozta meg a Tündérszereltemmel a szinpadot, mint annak idején a **Bob herceg**. Páratlan szépségű, tiszta magyar melódiák színezik ki a **Szent Anna** tó regéjének tündéres költszetét. A diszletek új, fényes pompájú vásznai közt játszódik le a **vizikirály leányának** szép, szomorú története. A közönség lelkes szeretettel töltötte meg a nézőteret s így a mai előadás is nagy látogatottságra számíthat.

TÁVIRATOK.

A házszabályrevizó.

Budapest, febr. 18. Csütörtökön kezdi meg a képviselőház a házszabályrevizió tárgyalását. Minthogy a disszidens függetlenségiakkal kötött paktum értelmében ezt megelőzőleg pártközi konferencia hívandó össze, **Andrássy** belügyminiszter a képviselőház holnapi ülése utánra a konferenciát olyképp hívta össze, hogy azon minden pártból 2-2 ember veszen részt. A disszidensek a paktum megszegését látják abban, hogy **Andrássy** úgy hívta össze a pártközi konferenciát, hogy a házszabályreviziót csütörtökön a képviselőházban már tárgyalatni kívánja.

A hadügyi reform.

Bécs, február 18. A hadügyminiszternek tegnap az osztrák hadügyi albizottságban tett nyilatkozata, mely szerint utalt arra, hogy a katonai kérdések dolgában teendő engedményekhez nem szólhat hozzá, mert azok felségjogokhoz tartoznak, óriási felháborodást keltettek az urakháza feudális tagjainál, valamint egy cseh-szláv párttöredéknél, továbbá a keresztény szociálistáknál. A plenáris ülésen meg is akarják támadni **Schönaichot**, még pedig **Clan-Martinee** gróf fogja interpellálni arról, hogy micsoda kedvezményeket akarnak adni a magyaroknak?

A Reichspost, ez a magyarfaló ujság ezeket írja: A hadügyminiszter tegnap az albizottságban kijelentette ugyan, hogy a vezényszó német marad, de elég világosan célzott az engedményekre, melyekről úgy látszik jól tudja, hogy a felség meg fogja adni. A hadi vezetőség tehát kibúvik a felelősség alól s ezzel elkészeríti az osztrákokat. Meg is kell érte támadni.

A Balkán-kérdés.

Pétervár, február 18. Diplomáciai körökben az a hír van elterjedve, hogy legközelebb hivatalos nyilatkozat fog megjelenni, mely szerint a hatalmak között a Balkán-kérdések miatt legközelebb új csoportosulás fog bekövetkezni. E cso-

portosulásban Oroszország és Anglia támogatva Franciaország által közös érdek összeköttetésben lesz, melynek célja Németországot és a monarchiát a Balkánon izolálni.

Uj református szuperintendens.

Kolozsvár, február 18. Az erdélyi református egyházkerület ma választotta meg Bánffy Dezső báró egyházkerületi főgondnok elnöksége alatt új szuperintendensét Kenessey Béla, az egyházkerület eddigi főjegyzője személyében.

A dési választás.

Budapest, febr. 18. Andrásynál küldött-ség járt a dési kerületből, elpanaszolva a tegnapi választás alkalmával történt visszaéléseket. A miniszter válaszában kijelentette, hogy neki biztos tudomása van arról, hogy nem történt semmiféle visszaélés a választások körül.

Husz Ábrahám társainak bűnpöre.

Debrecen, február 18. Holnap veszi kezdetét az itteni törvényszéken annak a monstre pénzhamisítási bűnyűnek a tárgyalása, melyben a főcinkos a petrovai gyilkosság értelmi szerzője, a felakasztott zsidó Husz Ábrahám volt. Ebben a bűnpörben 142 vádlott van és 246 tanu van beidézve. A bűnpör tárgyalása több hónapig fog eltartani.

MULATSÁG.

Farsangi naptár.

Február 22. A posta és távirat altisztek és szolgák táncvigalma a Kereskedelmi Csarnokban.

Február 26. Atléta-bál a Kereskedelmi Csarnokban.

Február 20. Tiszti táncmultság a Kereskedelmi Csarnokban.

Március 1. A Negyvennyolcas Népkör bálja.

SPORT.

A vasárnapi tornaverseny. Lázasan készülődnek a nagyváradi Sport Egyesület tornászai a debreceni és nyíregyházi tosnászokkal vasárnap tartandó mérkőzésre. Lakatos tornatanár naponként egreciroztatja tornász-hadseregét s a biztos győzelemre nézve annyira elbizakodott, hogy a verseny előtt meg akarja rendeztetni tiszteletére a győzelmi bankettet.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, febr. 18.

Osztrák hitelrészvény	—	—	626.25
Magyar hitelrészvény	—	—	734.75
Leszámlító bank	—	—	463.—
Rimamurányi	—	—	509.25
Osztrák m. államvasuti részv.	—	—	644.50
Közuti vasut	—	—	528.50
Városi villamos vasut	—	—	282.50

A gabonatőzsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, febr. 18.

Buza okt.	50 kilogrammonként	12.57
Buza apr. 1908	—	11.91
Ross apr.	—	11.81
Zab apr.	—	8.51
Tengeri máj. 1908.	—	7.32

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1907. febr. 18.	
Magyar arany járadék 4 száz.	— — 109.25
Magyar koronajáradék 4 száz.	— — 92.—
Magyar koronajáradék	— — 81.25
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	92.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	95.—
Magyar nyerevény sorsjegy kölcsön	185.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	140.—
Osztrák járadék papírban	— — 91.57
Osztrák járadék ezüstben	— — 96.50
Osztrák járadék aranyban	— — 113.75
Osztrák korona járadék	— — 29.55
1860. osztr. államsorsjegyek	— — 146.—
Osztrák magyar bankrészvény	— — 1780.—
Magyar hitelbank-részvény	— — 633.50
Osztrák hitelbank-részvény	— — 726.50
Osztrák magyar államvasuti részvény	698.50
20 frankos (Napoleonor)	— — 19.20

NYILTTÉR.

ROSENBERG IZSÓ

cement és építkezési anyagok üzletét és betonépítési

irodáját

a Füchsl-palota (volt Bihar-kávéház)

Nagypiacz-téri részébe

helyezte át.

REGÉNYCSARNOK.

TÉVUTON.

Regény.

Itta:

ALESSANDRO SCARPA.

(Folytatás.)

(4)

— Legközelebb bemutatom a kis leányt, ha megengedi, csak hogy fájdalom, szörnyen félnék. Tulajdonképen senki idegennel nem tud megférti, csak a mi kedves tábornokunkat amott és Sempály unokaöcsémet zárta szívébe.

— Nikit? — csodálkozott a grófné, — hát türelme lehet annak gyermekkel bibelődni?

— Még pedig különös tehetsége is van hozzá. Ma velünk ebédelt.

— Kiszámíthatatlan egy ember, — panaszkolta a grófné, — hozzánk jótormán soha sem jön.

E percben könnyű léptek nesze hallatszott, — és gróf Sempály lón bejelentve.

— Lupus in tabula, — jegyzé meg Ilsenbergh.

A belépő huszonnyolc, huszonkilenc éves lehetett, közép nagyságú, sugár, de erőteljes természetű volt, szabályos, ritka szép metszetű, barna arccal, behízelt mosolylyal és nagy két szemekkel a széles, setét szemhéjak alatt. Behízelt mosolylyal a legmerészebb gonoszágokat szokta mondani, s vajjon szemének fénye villámot vagy napsugarat jelentett-e, azzal soha senki sem volt tisztában.

Felületes udvariassággal megcsókolta a grófné ujjhegyét, a többieket sajátos, rövid mért szívellyességgel üdvözölte s végre a ház asszonya mellett egy guggonyon foglalt helyet.

— Szép, hogy végre-valahára mutatod

magadat; valóban, nagyon elhanyagolsz, Niki; a világban sem találkozok veled az ember soha, — panaszkolta a grófné, a szeretetteljes szemrehányás elégitikus hangján. — Mért fordul meg oly ritkán tisztességes társaságomban? — Mert egy másikban jobban mu'at, — nevetett halkán Ilsenbergh.

Nejének egy feddő pillantására azonban, rögtön méltóságtefi kifejezést öltött arca.

— Nem jutok hozzá, mentegődött Sempály mosolyogva, — szörnyen sok a dolgom.

— Sok a dolgod? — kérde Truyn csendes gunyival. — Talán a magasabb politika foglal el. — Hát mi ujság?

— A legujabb egy csodálatos vezércikk a »Temps«-ban a mosdótál-kérdésben, — szolt Sempály álnok komolysággal.

— A mosdó-tál-kérdésben? — ismétlék a többiek általánóa ámulattal.

— Igen, — folytató Sempály nyugodtan; — a dolog t. i. ez. Midőn nem rég a fiatal B... u herceg Párisban megkezdte önkényes évét, fájdalmas meglepetésére szolgált azon körülmény, hogy nem csak bajtársaival a kasszárnában lakni, de mint bármely más közkatona, a vízvezetéknel mosakodni is kelljen.

Ez annyira fellázította a mamáját, mikép kérényt nyújtott be a hadügyminiszteriumnál, hogy fiának külön mosdó tál engedélyeztessék.

A miniszterium azonban, hosszas tanácskozás után, a kérényt elvetette. Azt találták, hogy e külön mosdótál a 89-es halhatatlan elvekkel össze nem egyeztethető.

— De ez már csak lehetetlen! — jegyzé meg Truyn; Ilsenbergh vállat vont és a grófné naivul kérde:

— Mik azok a 89-es halhatatlan elvek?

— Azok, afféle eszményi béke-szerződéssek voltak a »canai« és az arisztokratia között, — mondá Sempály közönyösen, — vagy pedig, ha így jobban szereted, az előítéletek első kapitulatívái valának, a magasabb humanizmus lábainál, — tevé hozzá tréfásan.

(Folyt. köv.)

Szigligeti-Színház.

Ma, szerdán, február 19-én szinre kerül:

Ujdonság itt negyedszer!

Tündérszerelem.

Regényes daljáték 3 felvonásban.

SZEMÉLYEK:

Máté	—	—	Szarvassi S.
Borbála, a neje	—	—	T. Pogány Janka
Gergő, a fiuk	—	—	Szántó G.
Orszo, a leányuk	—	—	Lányi Edith
Csalabér, bakter	—	—	Hajnal György
Csalakerné	—	—	Simon Mariska
Vizi király	—	—	Fehér Gyula
Csilla, leánya	—	—	Károlyi Leona
Cincér, tücsök király	—	—	Palásthy Sándor

HELYTARAK: Nagypáholy 14 koron. Földszinti émeleti páholy 12 kor. Másodemeleti páholy 8 kor. Zsolye 3 kor. Kórszék 2 k r. 40 fill. Tánlásszék, 2 kor. Erkélyülés 1-ső sor 1 kor. 20 fill., közép 2-ik sor 1 kor. Erkélyülés oldal 2-ik sor 30 fill. II. emeleti zártszék 60 fill. Földszinti állóhely 1 kor., Diák és katonajegy a földszintre 60 fill. Karzati állóhely 40 fill. Egy szinlap 20 fill.

Jegyek előre válthatók a színház jobb oldalán, a bérházzal szemben, d. e. 10-től fél 1 óráig, d. u. fél 4-től 6-ig. Esti pénztárnál 7 órakor.

Kezdeté fél 8 órakor, vége 10 órakor.

Holnap, csütörtökön, február 20 án szinre kerül:

Ujdonság itt először!

Sámsom

Népszinmű 3 felvonásban.

A szerkesztésért felelős
Dr. VUOSKIOS GYULA.

**GÖZFÜRDŐ, GYÓGY-
-- FÜRDŐ-OTTHON. --**

Nem kell a **rheuma, oszuzos, köszvényes bajok** gyógyítása miatt a drága fürdőket felkeresni. Otthon biztonságban, pontosabban fürösztethi gőzben, vagy gyógynövény forrázat gőzében mindenki fájdalmas tagjait a **RYTKÓ-féle szabadalmazott gőzfejlesztő készülékkel.**

Ezen készülék a beteg testrészekre alkalmazza közvetlenül a gyógyító gőzt és az ott esetleg évek óta fennálló csuzt, rheuma, köszvényt megszünteti teljesen. A gőzök hőfoka látható a hőmérőn és így mindig ellenőrizhető. A fejlődött gőz csak helyileg hat, nem okoz fejszédülést, rosszulletet, vagy nehéz légzést stb. Bővebb felvilágosítással, 1 kor. bélyeg beküldése ellenében szívesen szolgál a feltaláló.

Egy fürdőhöz szükségeltető teljes gőz 870 **4 fillérbe** kerül. 1-150 Egészségi cipők, valamint izzadtság szívó talpbetétek is itt kaphatók. Megtekinthető a feltalálónál:

Rytkó Viktor BUDAPEST, VII. Dob-utca 48. sz.

Jelenleg **NAGYVÁRAD, Zöldfa-szálloda 26. sz.** hol naponta 8-10 és 2-5-ig felvilágosítással szolgál.

Uj üzlet! Uj üzlet!

**Lukács Nándor
butor-raktára**

műasztalos-, kárpitos- és díszítő műhelye Nagyvárad, Fő utca 8. sz. Széchenyi szállodával szemben.

Allandó raktár: háló, ebédlő uri szoba és szalon berendezések, mindennemű modern sty szerint. Vas, réz és hajlított fa butorok reudkívül nagy választékban. 210

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak

Kivánatra rajzok és költségvetések ingyen

Hirdetések

felvétetnek

e lap kiadóhivatalában.

Hogyan védekezzünk a járványok ellen?!

Viseljük **Takáts** szabadalmazott állitható **gyomorvédő övét**, vagy **hát- és gyomorvédő övét** a mely nem csak hogy a **gyomorbajt kiöli**, gyomorgörcsöt csikarást, hasmenést rögtön megszünteti, de az ország minden részéből ezrével érkező elismerő és orvosi ajánló nyilatkozatok azt bizonyítják, hogy a ki **viseli soba nem beteg soha nem hülhet meg, és soha nem fog rajta semmiféle járvány**, mint a tifusz, kolera, influenza, himlő féle rém stb. Világosan érthető tehát, hogy valósággal életét teszi kockára, aki ennek viselését mellőzi. Az állitható gyomorvédő öv, (gyomor és hasvédő) ára **4 kor. 50 fill.** (gyomor-has. hát és derék védő) ára **7 kor. 50 fill.** szétküldés a pénz előzetes beküldése ellenében vagy utánvétellel. Rendelésnél a derék körmérete, férfi vagy női irandó kapható és a világ minden részébe szétküldi a feltaláló.

Takáts Dániel

Nagyvárad. Sorompó-utca
(villamos megálló.)

E cím megőrizendő, mert nem hirdetek.

SEBŐ IMRE

könyv-, zenemű-, papír-
írószerkereskedő ajánlja
dusan felszerelt raktárát a
magyar német francia és angol iro-
dalom összes termékeiből, nemkülönben dus választéku raktárát

papír s írószerekben

legjutányosabb árak mellett.

Pontos kiszolgálás.

**Elektrotechnikai
galvanizáló
és nikkelező
INTÉZET
Nagyváradon.**

Mély tisztelettel értesítjük a közönséget,
hogy országos hírnevű

kocsi gyárunkat

a legmodernebb műszaki eszközökkel felszerelt **elektrotechnikai galvanizáló és nikkelező intézettel** bővítettük ki, amely Sztaroveszky-utca 29. számú telephelyen megnyitott és a t. közönség rendelkezésére áll. Az intézet vezetésére szerencsénk volt megnyerni egy szakkörökben kiválóan elismert tekintélyt:

JENNY ALBERT

urat. Intézetünkben **kardok, tiszti fémfelszerelések**, mindennemű műtárgyak, csillárok, ezüstművek, asztal- és szobadiszek, gyertyatartók, stb. fényes és matt

nikkelezését

sárga és vörös rezelését, ezüstözését és javítását kívánat szerint elvállaljuk. Ezen kívül készítünk és javítunk

**orvosi és fizikai
műszereket.**

továbbá elvállaljuk **elektromotorok szerelését és javítását** több évi jótállással. Kiváló tisztelettel

VADÁSZ és GRÓSZ

Sztaroveszky-utca 29.

(Saját ház). Gyártelep. Telefon 785-446

Részvénykicserélési felhívás.

Alapszabályaink 3 §-a értelmében az 1907. szeptember hó 22-ik napján tartott közgyűlési határozat alapján, kibocsátott 1168 drb. új részvény kibocsátási műveletének befejeztével, intézetünknek minden két drb. régi 150 korona névértékű részvénye 1 drb. új 300 korona névértékű részvényre cserélendő ki. Felhívjuk tehát t. részvényeseinket, hogy a birtokukban levő részvényeket az összes még le nem járt részvényekkel együtt 1908. március hó 31-ig vagy postán bérmentve hozzánk beküldeni vagy pedig intézetünk pénztáránál átadni sziveskedjenek. Az átvett részvények ellenében az új 300 koronáról szóló részvényeket 1908.

február hó 15-től kifogjuk szolgáltatni.

Ezen átírás fejében minden 300 korona névértékű részvény után bélyeg és kiállítás díj fejében 3.26 korona fizetendő.

Végül felkérjük az új részvényesek tulajdonosait is, hogy bennünket f. hó 29-ig bezárólag értesíteni sziveskedjenek, hogy a jegyzett részvényeket milyen névre állítsuk ki, mert ellen esetben arra a névre fogjuk azokat kiállítani, amely alatt a részvényeket jegyezték.

Nagyvárad, 1908. február hó 15-ikén.

Teljes tisztelettel

A «Nagyváradai Hitelbank Részvénytársaság» igazgatósága.

**MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI
SZÉN SAV-MŰVEK**

ujjonnan berendezve kartelen kívül szállítanak azonnal bármily mennyiségű természetes vegyileg legtisztább folyékony

SZÉN SAVAT
a világhírű buziasfürdői szénsav forrásból szóda-
vizgyártáshoz, vendéglősöknek és egyéb ipari célokra
össze nem tévesztendő mesterségesen előállított,
kevesbé kiadós szénsavval
Megbízható, szigorúan lelkismeretes kiszolgálás!

buziasfürdői ásvány- és gyógyvizek
egész és félliteres üvegekben.
Szív- vese- és hólyagbántalmaknál utól nem ért gyógyhatás.
Elsőrendű asztali víz!
Felvilágosítással készségesen szolgál. 248 1-200
**Muschong-buziasfürdői szénsavművek és ásvány
vizek szétküldési telepe Buziasfürdőn.**
Sürgőnyeim: Muschong, Buziasfürdő. — Interurban t 1 fon 18. sz.
Ügyes helyi képviselők kerestetnek.

Közgazdasági Bank r. t.

Nagyváradon, Teleky-u. 10.

Telefon 742. Telefon 742

Hitelt nyújt váltóra, folyószámlára,
értékpapírra, betáblázás mellett ingatlanokra.

Elfogad betéteket

5%

kamatozás mellett a betét napjától számítva. (Betét kamat adót a r. t. viseli.)

Takarékosság előmozdítása céljából forgalomba hozta Selfmen-féle takarékpénztárakat, melyek már is nagy népszerűségnek örvendenek. Ily pénztárak 6 korona betét befizetése ellenében a pénztárnál kaphatók.

Az igazgatóság.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vártér 1.

Hosszas kísérletek után forgalomba hoztuk a
Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben **75 százalék megtakarítást** mutat fel. 40 gyertyás Wolfram lámpa darabja 5 kor. 60 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,
tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű izzólámpa különlegességek, fényképező lámpák, ugyancsak 5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.

Csillárok,

évlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók a villamos telepen külön céla épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktárcsere tartunk

villamos motorokat

1. léőről 12 léőről min. en nagyságban.

Elvállaljuk

villamos világítási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, izzólámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetsek ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.